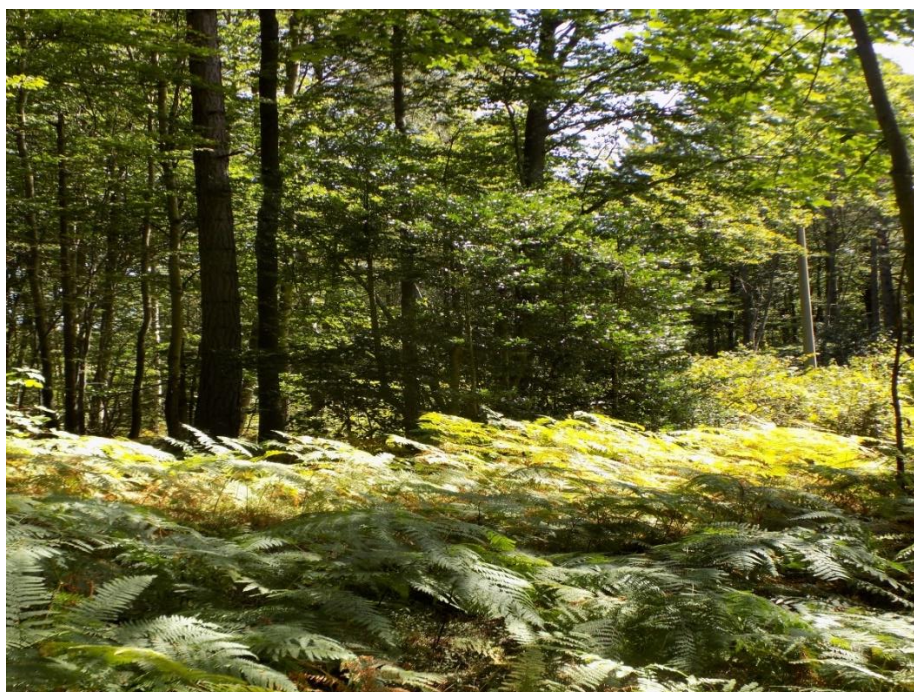

Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме”
Шумско газдинство „Ужице” Ужице
Телефон: 031/3516-133; факс: 031/3519-478
Николе Пашића 40, Ужице
Број: 02.04.2025. године
Датум: 2632

**ПРЕДЛОГ ПЛАНА УПРАВЉАЊА
СТРОГИМ РЕЗЕРВАТОМ ПРИРОДЕ „ЗЕЛЕНИКА“
за период 2036 - 2035. године**

Ужице, март 2025.године

Предлог плана управљања СРП „Зеленика“ за период 2026-2035.године

Редни број поглавља	Назив	Број стране
	Увод	4
1.	Приказ главних природних и створених вредности и природних ресурса СРП „Зеленика“	6
2.	Оцена стања животне средине СРП „Зеленика“	10
3.	Преглед активности, делатности и процеса који представљају факторе угрожавања СРП „Зеленика“	10
4.	Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја СРП „Зеленика“	11
5.	Анализа и оцена услова за остваривање дугорочних циљева заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја СРП „Зеленика“	12
6.	Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности СРП „Зеленика“	14
7.	Приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада СРП „Зеленика“	17
8.	Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу СРП „Зеленика“	18
9.	Просторна идентификација планских намена и режима коришћења земљишта у СРП „Зеленика“	19
10.	Активности на промоцији вредности СРП „Зеленика“	20
11.	Студијска (истраживачка), програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности на заштити, очувању и унапређењу и одрживом развоју СРП „Зеленика“	21

12.	Сарадња са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности на подручју СРП „Зеленика“	21
13.	Активности и мере на спровођењу плана са динамиком и субјекти реализације плана управљања и начин оцене успешности његове примене СРП „Зеленика“	23
14.	Финансијска средства и материјалне претпоставке за извршење поверених послова управљања СРП „Зеленика“	24
15.	Финансијски план СРП „Зеленика“	
	Фото документација ЈП „Србијашуме“	

Увод

Влада Републике Србије донела је Уредбу о проглашењу Строгог резервата природе „Зеленика“ („Службени гласник РС“ број 72/15). Део шумског комплекса планине Јелова Гора у западној Србији стављен је под заштиту као Строги резерват природе „Зеленика“ и сврстан је у II категорију заштите као заштићено подручје регионалног, односно великог значаја.

Влада Републике Србије управљање је поверила Јавном предузећу за газдовање шумама „Србијашуме“ Београд. Послове непосредног управљања Строгог резервата природе „Зеленика“ на терену спроводи део Јавног предузећа за газдовање шумама „Србијашуме“, Шумско газдинство „Ужице“ Ужице.

СРП „Зеленика ” стављен је под заштиту ради очувања шумског комплекса Јелове Горе и станишта аутохтоне заједнице реликтне врсте зеленике (*Ilex aquifolium*) обраслог шумом брдске букве (*Fagetum moesiacaе montanum ilicetosum*).

Први пут је стављена под заштиту Решењем број 05-5630/1 од 30.01.1969. године, које је донела Скупштина општине Титово Ужице, на предлог Републичког завода за заштиту природе у Београду, актом број 01-669/1 од 23. јула 1968. године као строги природни резерват под називом „Зеленика ”.

Решењем из 1969. године ставља се под заштиту државе налазиште биљне врсте зеленика или божиковина (*Ilex aquifolium*) на планини Јеловој Гори, на месту званом „Зеленика ”, као строги природни резерват „Зеленика”.

Сагласно члану 7. Уредбе о проглашењу Строгог резервата природе „Зеленика“ (СРП „Зеленика“), Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“ коме је поверено управљање заштићеним подручјем има обавезу, између осталог, доношења Плана управљања.

Према Закону о заштити природе План управљања заштићеним подручјем је документ којим субјекат задужен за управљање заштићеним подручјем планира: мере и активности заштите, очувања, унапређења и коришћења заштићеног подручја, смернице и приоритете за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице уз уважавање потреба локалног становништва.

Управљач доноси план управљања за период од десет година, на који сагласност даје Министарство надлежно за послове заштите животне средине, у складу са актом о заштити који је донела Влада Републике Србије.

План управљања Строгим резерватом природе „Зеленика“ за период 2026-2035. године представља други десетогодишњи плански документ.

Управљач доноси план управљања за период од десет година, на који сагласност даје Министарство надлежно за послове заштите животне средине, у складу са актом о заштити који је донела Влада Републике Србије.

План управљања СРП „Зеленика“ урађен је у складу са чланом 53. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“ бр. 36/09, 88/10, 91/10,14/16 95/18- др.закон и 71/21) и Уредбом о проглашењу Строгог резервата природе „Зеленика“ („Службени гласник РС“, број 72/15).

План управљања се остварује кроз годишње програме управљања, којима се детаљно и прецизно дефинишу задаци, радови и активности, организациони и материјално-финансијски услови њиховог извршења.

Правни основ за израду Плана управљања СРП „Зеленика“ за период од 2026-2035. године (у даљем тексту: План управљања) су чланови 68. (прописује обавезу управљача да изради план), 52. и 53. (прописује садржину плана) Закона о заштити природе („Службени гласник Републике Србије“, број 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др.закон и 71/21).

План је урађен у складу са:

- Законом о заштити природе („Службени гласник Републике Србије“, број 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18.- др.закон и 71/21);
- Законом о водама („Службени гласник Републике Србије“, број 30/10, 93/12 и 101/16);
- Законом о шумама („Службени гласник Републике Србије“, број 30/10, 93/12 и 89/15 и 95/18.- др.закон);
- Законом о заштити животне средине („Службени гласник Републике Србије“, број 135/04, 36/09, 36/09.- др.закон, 72/09, 43/11, 14/16, 76/18 и 95/18.- др.закон и и 94/24);
- Законом о дивљачи и ловству („Службени гласник Републике Србије“, број 18/10 и 95/18. – др.закон);
- Законом о заштити од пожара („Службени гласник Републике Србије“, број 111/09, 20/15, 87/18 и 87/18 –др.закон);
- Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник Републике Србије“, број 102/07);
- Просторним планом Републике Србије 2010-2014-2020 („Службени гласник Републике Србије“, број 88/10);
- Студијом заштите Строгог резервата природе „Зеленика“ (Завод за заштиту природе, 2015.године);
- Решењем о условима заштите природе за израду Плана управљања СРП „Зеленика“ за период 2026-2035. године (акт 000394641 2025 14850 004 005 501 106 од 03.03.2025.године), које је издало Министарство заштите животне средине;

Предлог плана управљања СРП „Зеленика“ за период 2026-2035.године

- Основом газдовања шумама за Газдинску јединицу „Јелова Гора“ (2017-2026. Године);
- Водопривредном основом Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 11/02);
- Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године („Службени гласник Републике Србије“, број 3/17).

1. ПРИКАЗ ГЛАВНИХ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ И ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Положај

Строги резерват природе „Зеленика” налази се у западној Србији, на подручју планине Јелова Гора, на локалном путу Ужице – Кадињача који води преко Јелове Горе, ка Ђаковом камену на месту званом „Зеленика”, од шумарске куће удаљено око 1 km. Природно добро се састоји од једне физичке целине која одговара З/н. одељењу Газдинске јединице „Јелова Гора“. Укупна површина заштићеног подручја је 0,45 ha. Административно припада Златиборском округу, општини Ужице, КО Стапари. Обухвата део парцеле 87/1, која се води као шумско земљиште. Власништво у оквиру заштићеног подручја је државно, а користи га ЈП „Србијашуме”, ШГ „Ужице” Ужице, ШУ Ужице.

Геолошке одлике

Геолошку подлогу подручја Јелове Горе сачињавају кристаласти шкриљци слабог и нижег кристалитета. Геолошки слојеви подручја Јелове Горе су пермо-карбонске старости. Састоје се од кварца, лискуна и хлорита, а глине у мањем проценту. Због своје изразито шкриљасте структуре, ови шкриљци се релативно брзо распадају, а продукти њиховог распадања на израженијим нагибима лако подлежу ерозији.

Педолошке одлике

На подручју Јелове Горе у највећој мери развијена су смеђа скелетоидна земљишта на палеозојским шкриљцима. Кисело смеђе земљиште представља најраспрострањеније земљиште на подручју Јелове Горе и чини га матични супстрат израђен од киселих силикатних стена. Тресетна и полутресетна земљишта на подручју Јелове Горе јављају се локално и не заузимају велике површине. Кисело смеђа земљишта, као најраспрострањенија земљишта на Јеловој Гори имају висок еколошко-производни потенцијал, док тресетна земљишта имају мању еколошко –производну вредност.

Хидролошке одлике

Јелова Гора највећим делом рељефа између Ђаковог камена и Зеленике чини две велике вододелнице између Моравског и Дринског слива. У Дрински слив отиче мањи проценат водне мреже, а главна водена маса путем четири речна тока одлази преко Скрапежа и Лужнице у Западну Мораву. Хидрографски, подручје Јелове Горе није јако,

али је прилично развијено. Већи водотоци су око главног дела масива, док су по самом масиву заступљени углавном само мањи потоци и речице.

Климатске одлике

Јелова Гора се налази у условима континенталне климе, где повољни еколошки фактори утичу на развој, производност и урод различитих врста дрвећа. Према подацима са полигонске станице Јелова Гора за период 1993-2002 која се налази на 833 m надморске висине средња годишња температура ваздуха на Јеловој Гори у посматраном периоду износи 9,5 °C. Средња максимална месечна температура ваздуха на Јеловој Гори је у августу и износи 19,3 °C, а средња минимална је у јануару и -0,1 °C. Средња годишња сума падавина на истраживаном локалитету у посматраном периоду, износи 786,4 mm, што је довољна количина атмосферских талога за правилан развој шумске вегетације.

Вегетацијске и флористичке одлике

Резерват природе „Зеленика“ представља станиште зеленике у шуми брдске букве, које је обрасло аутохтоном заједницом брдске букве са зелеником.

Зеленика је реликтна врста и њен ареал је ограничен на мање популације. Најзначајнија је у заједницама брдске букве у којој налази већу релативну влажност ваздуха, мање колебање температуре и влаге, повољније педолошке услове као и слабије деловање ветра, мраза и суше, повољније услове педоклиме и замљишта у целини. Зеленика се јавља у спрату жбуња и спрату дрвећа до 15 m висине. Налазишта зеленике код нас су углавном у западној Србији.

Зеленика је зимзелена врста, достиже висину до 15 m и прсни пречник од 0,5 m. Лист јој је склерофилан, зимзелен, прост, с кратком дршком, јајолик-елиптичан, грубо таласасто и трнасто-иглично зашиљен. Горњи део је сјајно-тамно зелен, доњи отворено зелен. Старији листови су кожасти. Листови доњих грана су мање трнасти, док су на горњим назубљено бодљикави. Цветови су мали, штитасти цвастима у пазуху листова. Плод је округла коштуница, величине грашка и црвене је боје и презими на дрвећу.

Зеленика је заштићена као строго заштићена врста Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 05/10, 47/11 и 32/16 и 98/16) и Правилником о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама („Службени гласник РС”, бр. 99/09 и 06/14).

Зеленика се налази на „Прелиминарној Црвеној листи флоре Србије” у статусу рањиве врсте (VU).

Ово значи да је најстрожије забрањено угрожавање и уништавање како самих биљака тако и њиховог станишта.

Шума је висока једнодобна, разређена, непотпуног склопа, са највећим учешћем црног бора, букве и брезе. У делу одсека h, у одељењу 3, ГЈ „Јелова Гора” зеленика је распоређена у фрагментима у делу где је склоп отворен, поред влаке и отворених простора испод далековода. Стабла заленике груписана су 10-50 комада чији су пречници од 1-8 cm, а висине су различите од 0,5 m до 8 m колико су висока поједина стабла.

Највећи део површине одељења 3/h је пошумљаван са црним бором, на станишту брдске шуме букве. У првом спрату дрвећа јавља се углавном само бреза (*Betula pendula*), која је као хелиофитна врста и пионир, лако освојила отворена и шумском вегетацијом ретко покривена станишта. У другом спрату дрвећа јавља се у нешто већој мери буква, затим поједини примерци и групе стабала брезе и црног бора. У приземном спрату доминирају боровница (*Vaccinium myrtillis*) и купина (*Rubus hirtus*).

Шумска вегетација

На Јеловој Гори није дошло до великих промена у карактеру самог типа заједница, тако су за ово подручје карактеристичне шумске заједнице:

Планинска шума букве (*Fagetum moesiacaе montanum*) одликује се апсолутном доминацијом букве, јаком сенком, врло повољним микроклиматским условима и великом стабилношћу. У данашњем саставу букових шума Јелове Горе поред букве, у првом спрату дрвећа најчешће су бреза и јасика, а од жбунастих врста леска и клека. Ређе врсте су брест, глог и планинска ива.

У **храстовом појасу** у вишем делу Јелове Горе (надморске висине од 650-850 m)

јављају се заједнице *Quercetum montanum*, у којој главног едификатора представља храст китњак.

Азоналне и интразоналне заједнице. На локалитетима са обилном влажношћу тла у појасу букових шума местимично су формиране тресаве, на којима се јављају различите тресавске заједнице.

Прелазне заједнице. У средњем и нижем појасу рецентних букових шума подручја Јелове Горе јављају се мешовите прелазне заједнице у којима као главни едификатори учествују буква, храст китњак и цер.

Вештачки подигнуте састојине. У току последњих неколико деценија вршено је пошумљавање на простору Јелове Горе. Најчешће културе које су подигнуте су састојине смрче, смрче и црног бора, црног бора, белог бора, црног и белог бора, смрче и белог бора, смрче, белог бора и ариша, смрче и ариша, дуглазије, боровца, јеле, јеле и смрче.

Фаунистичке одлике

Фауна птица

Јелова Гора у орнитофаунистичком смислу припада типу планинских букових шума. Карактеристичне врсте у буковим шумама Јелове Горе су: осичар, мишар, јастреб, шумска шљука, кукавица, шумска сова, голуб гриваш, зелена жуна, велики детлић, средњи детлић, царих, црвендаћ, дрозд певач, обични звиждак, беловрата мухарица, сива сеница, бргљез, дугокљуни пузић, вуга, зеба, зимовка, батокљун.

Већи број птица које се редовно виђају на подручју Јелове Горе су строго заштићене Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр. 05/10, 47/11 и 32/16 и 98/16) и Правилником о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама („Службени гласник РС“, бр. 99/09 и 06/14). Међу њима су: осичар, мишар, ветрушка, кукавица, шумска сова, средњи детлић, руси сврачак, беловрата мухарица, сива мухарица, дугокљуни пузић, вуга, лешникарка, жутарица.

Шумска шљука као типична врста брдско-планинских букових шума је свакако једна од приоритетних врста у заштити фауне птица Јелове Горе.

Фауна сисара

Од представника фауне на подручју Јелове Горе стално или привремено живи релативно велики број врста. Према Закону о ловству разврстане су на трајно заштићене врсте дивљачи, на врсте заштићене забраном лова у одређеном периоду и на врсте ван режима заштите. Трајном забраном лова на ово простору од заштићених врста присутне су: видра, хермелин и ласица. Врсте заштићене забраном лова у одређеном временском периоду су: срна, дивља свиња, зец, јазавац, куна златица, куна белица, сиви пух и веверица. Ван режима заштите су: вук, шакал, лисица, дивља мачка и твор.

Створене одлике

Ово брдско-планинско подручје, на раскрсници путева, са привредним, здравственим, културним и спортским центром, градом Ужице, удаљено је око 200 km од Београда и 40 km од Бајине Баште. Јелова Гора се простире на подручју три општине: Ужице, Бајина Башта и Косјерић.

Волујац, Рибашевина, Буар, Гостионица, Дубоко и Каран су насеља на обронцима Јелове Горе и припадају територији општине Ужице. Претежно су сточарска, воћарска,

сточарско-ратарска сеоска насеља разбијеног типа. На подручју Јелове Горе поред природних лепота, постоје и многи сакрални културно-историјски објекти. Најзначајнији су: Бела црква у селу Карану, 16 km северно-источно од Ужица, задужбина Жупана Петра Брајана која припада типу споменика Рашке школе и „Споменик Кадињача“, културно-историјски споменик на 14 km западно од Ужица, на месту где се додирују обронци планине Таре и Јелове Горе.

2. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Строги резерват природе под заштитом је од 1969. године, изузет је из газдовања и експлоатације и тако сачуван у свом исходном облику. Шире подручје резервата одликује се високим степеном пошумљености, slabим утицајем човека и удаљеност од градских и привредних центара указује да се квалитет животне средине овог подручја може оценити као висок.

Изворни облик природе одржан у оквиру резервата и slab утицај човека указује да се квалитет животне средине овог подручја може оценити као висок.

3. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ, ДЕЛАТНОСТИ И ПРОЦЕСА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОРЕ УГРОЖАВАЊА

За простор резервата нема довољно података о дејству и штетним ефектима због загађивања ваздуха, воде и земљишта који доводе до промена физичких и хемијских карактеристика животне средине подручја.

Природна дешавања у односима чинилаца животне средине (вода, ваздух, сунчева светлост и др.) у дужем временском периоду остављају видног трага на резерват и манифестују се променама у резервату и око њега и то:

- Стабла заленике у овом делу су, иако их има мањи број изузетних димензија, због чега је дошло до уништавања појединих стабала од стране становништва из околних насеља. Најближе сеоско домаћинство ја на месту званом Ђаков камен.
- Услед досадашње експлоатације, већина стабала је видљиво оштећена. Састојина у непосредној близини резервата сечом је оштећена, а у оваквим условима у приземном спрату доминирају боровница и купина.

4. ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Општи концепт заштите Строгог резервата природе „Зеленика“ заснива се на законским основама и досадашњим искуствима у управљању овим заштићеним подручјем које се под заштитом налази од 1969. године.

Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења СРП „Зеленика“ огледају се у:

- очувању разноврсности флоре и фауне у што изворнијем облику;
- подстицању научних истраживања у циљу унапређења природних вредности заштићеног подручја;
- сталном праћењу стања флоре и фауне (мониторинг);
- подстицању делатности образовања (едукација);
- промовисању природних вредности подручја, популаризацији заштите станишта и врста и др.

План управљања СРП „Зеленика“ карактерише принцип строге заштите. Циљ је да се овај јединствени резерват са јединственом флором и фауном очува у што изворнијем облику, а слободно се може рећи да је током дуготрајног периода заштите и очуван захваљујући веома малом антропогеном утицају и нису до сада имале негативне последице на ово заштићено подручје.

С обзиром да се заштићено подручје налази у оквиру еколошке мреже Републике Србије, еколошки значајног подручја „Зеленика“, заштита дела еколошке мреже обезбеђује се спровођењем прописаних мера заштите, у складу са Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, број 102/10) а то су:

- забрана уништавања и нарушавања станишта, као и уништавања и узнемиравања дивљих врста;
- забрана промена намена површина под природном и полуприродном вегетацијом (ливаде, пашњаци, тршњаци итд.);
- забрана промене морфолошких и хидролошких особина подручја од којих зависи функционалност коридора;
- спречавање и смањење, односно контрола и санација свих облика загађења.

5. АНАЛИЗА И ОЦЕНА УСЛОВА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ДУГОРОЧНИХ ЦИЉЕВА ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Доношењем Плана управљања који треба да буде усаглашен са законским прописима и пратећим актима, као и са осталим плановима и програмима везаним за ово заштићено подручје (ловне основе и основе газдовања шумама), стварају се основни предуслови за остваривање планираних циљева заштите и развоја заштићеног подручја.

На бази Плана управљања раде се Годишњи програми управљања. Програм управљања ће садржати задатке и послове који се предвиђају за реализацију у текућој години, динамику њиховог извршавања и висину потребних средстава, као и обезбеђење ових средстава.

Управљач испуњава услове које прописује Правилник о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Службени гласник РС“ 36/09).

У истом делу послова на управљању заштићеним подручјем, важан услов је и организовање, опремање и кадровско оспособљавање управљача, што је још једна од основних претпоставки за остваривање самог Плана управљања. Практично, најважнији услов у остваривању задатих циљева јесте обезбеђивање неопходних финансијских средстава у Буџету Републике Србије.

Неопходан услов у остваривању задатих циљева који је континуирано актуелан, односи се на сталну сарадњу и заједнички рад управљача, локалне самоуправе и надлежних институција као и министарстава.

PESTEL – ситуациона анализа

Р (*Political*) – политички услови, који значе ефикасно решавање по питањима који се односе на активности управљача и других заинтересованих правних и физичких лица на заштићеном подручју од стране надлежних органа и институција на државном и локалном нивоу, санкционисање непримерних и непрописних радњи и недвосмислену (политичку) подршку процесима усаглашавања јавног/општег, локалног и појединачног интереса очувања природе и животне средине.

Претпоставка је да овај услов неће представљати проблем у спровођењу Плана управљања у наредном десетогодишњем периоду.

Е (*Economic*) – економски услови који подразумевају трајно и стабилно финансирање Плана управљања на основу Закона о заштити природе и Уредбе о проглашењу Строгог резервата „Зеленика“.

Претпоставка је да ће испуњење економских услова за реализацију планираних активности бити уско везано за економска дешавања у земљи.

S (Social) – социјални услови, који подразумевају еколошки свесно и одговорно локално становништво, са прихватљивим стандардом и перспективом живота поред заштићеног подручја.

Сарадња са локалним становништвом је недовољна.

T (Technological) – технолошки услови, који подразумевају опремљеност управљача кадровима, пословним простором, другим објектима и средствима рада и телекомуникације.

Овај услов је испуњен и то у делу који се односи на управљача. Границе заштићеног подручја су обележене и постављена ознака-табла.

E (Ecological) – еколошки услови, који подразумевају повољан географски положај и висок квалитет чинилаца животне средине и поштовања стандарда тог квалитета, очуваност природних вредности.

Овај услов је скоро у потпуности испуњен .

L (Legal) – правни услови, који подразумевају заокружен сет закона и подзаконских аката, који се односе на заштиту животне средине.

Овај услов је у знатном делу испуњен .

SWOT анализа

Предности и слабости представљају унутрашње услове, особине заштићеног подручја и управљача, док су шансе и ризици спољашњи фактори на које управљач не може уопште или значајније утицати.

ПРЕДНОСТИ – СНАГЕ	НЕДОСТАЦИ - СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none">висок степен пошумљености ширег подручја око резервата;	<ul style="list-style-type: none">недовољно интересовање научних и стручних институција;

<ul style="list-style-type: none"> • слаб утицај човека и удаљеност од градских комуникација; • квалитет животне средине; • оперативност управљача на терену; • искуство ЈП „СРБИЈАШУМЕ“ као управљача у управљању бројним заштићеним подручјима у Србији; • технички и стручни капацитети управљача; 	<ul style="list-style-type: none"> • минимално финансирање управљања; • недовољна сарадња са локалном заједницом; • недовољно развијена свест локалног становништва о значају заштите подручја; • недовољна презентација подручја на националном и ван националног нивоа
<p style="text-align: center;">МОГУЋНОСТИ – ШАНСЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> • туристичка промоција заштићеног подручја; • повећање броја посетилаца у научно-истраживачке сврхе; • сарадња са другим управљачима заштићених подручја; • унапређење путне инфраструктуре у близини заштићеног подручја; 	<p style="text-align: center;">ПРЕТЊЕ – РИЗИЦИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • у близини заштићеног подручја нема туристичких објеката нити њихове инфраструктуре; • недовољна заинтересованост научних и стручних институција; • непостојање стимулативних пројеката и незаинтересованост локалног становништва за заштићена подручја; • недовољна подршка и сарадња са локалном самоуправом и надлежним институцијама

6. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊУ ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

Концепција, односно стратегија заштите и развоја Строгог резервата природе „Зеленика“ треба да дефинише основне правце заштите и развоја овог заштићеног подручја тако да се остварују одређени принципи и то: принцип очувања, заштите и унапређења биодиверзитета, принцип дугорочног планирања, принцип интегрално

развојне заштите, а то подразумева и детаљну разраду система финансирања заштите и развоја, обезбеђивање дугорочних координираних научних и стручних истраживања, успостављање информационог система, сталну обуку кадрова који раде на пословима управљања заштићеним природним добрима као и нормативно регулисање управљања заштићеним природним добрима (Закон о заштити природе).

Приоритетне активности су:

- **Заштита СРП „Зеленика”:** основни и трајни задатак управљача је чување СРП „Зеленика” и спровођење прописаног режима заштите утврђеног актом о проглашењу, односно предузимање мера и извршење послова на обезбеђењу унутрашњег реда (чување, одржавање чистоће и уредности и др.) и обележавању заштићеног подручја. За обављање ових послова управљач је организовао службу чувања у складу са Правилником о унутрашњем реду и чуварској служби СРП „ Зеленика” („Службени гласник Републике Србије“, број 32/16) и Правилником о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Службени гласник РС“, број 85/09); на пословима чувања запослен је један чувар шума и заштићеног подручја;
- **Израда неопходне планске и друге документације:** управљач има обавезу доношења Плана управљања за период од 10 година, Извештаја о остваривању десетогодишњег плана управљања, Годишњег програма управљања и Извештаја о остваривању годишњег програма управљања. Сагласност на ова акта даје Министарство надлежно за послове заштите животне средине и обавеза доношења регулисана је Законом о заштити природе и Уредбом о проглашењу СРП „ Зеленика“. Управљач је истовремено и корисник шума и има обавезу доношења Основе газдовања шумама за Газдинску јединицу „Јелова Гора“ (2027-2036);
- **Обележавање СРП „Зеленика”:** управљач је у претходном периоду обележио заштићено подручје у складу са Правилником о обележавању заштићених природних добара („Службени гласник РС“, број 30/92, 24/94 и 19/96), а у наредном планском периоду планираће се обнављање граница и ознака, односно табли за обележавање заштићеног подручја;

- **Одржавање уредности и чистоће:** управљач ће планирати активности на одржавању уредности и чистоће у приступном делу заштићеног подручја односно активности на уклањању отпада са простора непосредног окружења СРП „Зеленика“;
- **Заштита од пожара:** у области заштите од пожара, управљач ће сагласно Закону о заштити од пожара и Закону о ванредним ситуацијама, урадити неопходна планска документа, предузимати превентивне мере у области заштите шума од пожара и унапређивати сарадњу са МУП Србије, Сектором за ванредне ситуације, Одељењем за ватрогасно-спасилачке јединице. Јавно предузеће „Србијашуме“, сагласно Закону о шумама, израђује План заштите шума од пожара, којим су дефинисане превентивне мере заштите од пожара, материјално-техничко опремање за брзо и ефикасно гашење шумских пожара, оперативни планови и карте за потребе организовања акција гашења шумских пожара. Планира се постављање и обнављање табли ознака, односно обавештавања о забрани ложења ватре, организовање дежурства и појачани надзор чувара у критичним периодима за појаву шумских пожара, а све у циљу благовременог откривања пожара и адекватне интервенције;
- **Праћење стања природних вредности:** подразумева активности и мере: редовно праћење промена које се могу појавити на целом подручју, односно у границама заштићеног подручја посебно врста *зеленике (Ilex aquifolium)*; праћење здравственог стања шума (у смислу праћења промена), праћењу процеса сушења шума, дефинисања фактора угрожавања извештавања надлежних институција, а у изузетним случајевима спровођења активности на унапређењу стања, уз прибављено мишљење Министарства заштите животне средине; дендрометријска мерења стабала за одељење 3/h (тотални премер);
- **Промоција и презентација вредности и значаја СРП „Зеленика“:** управљач ће самостално и у сарадњи са научно-истраживачким институцијама промовисати вредности заштићеног подручја;

- **Сарадња** са надлежним министарством, Заводом за заштиту природе Србије, Институтом за шумарство, Шумарским и Биолошким факултетом, локалном самоуправом у Ужицу и другим институцијама.
- **Ажурирање базе података:** ЈП „Србијашуме“, односно непосредни управљач на терену Шумско газдинство „Ужице“, Ужице има успостављену базу података у функцији управљања заштићеним подручјима, а планира се њено константно ажурирање;
- **Заштита флоре, фауне и природних вредности:** у циљу заштите флоре и фауне, управљач ће вршити стални мониторинг у сарадњи са Заводом за заштиту природе Србије и Институтом за шумарство. Мере заштите живог света и биолошке разноврсности спроводиће се путем редовних контрола и спречавања коришћења истих. Успостављени режим заштите искључује све облике коришћења на заштићеном подручју као и коришћење шума.

7. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

У циљу сталног унапређења и што стручнијег и квалитетнијег управљања заштићеним подручјем неопходно је вршити стална истраживања. У овом смислу, управљач се највише ослања на опште смернице у испуњавању задатака научно-истраживачког рада и на релевантне научне установе, а пре свега на стручне екипе Завода за заштиту природе Србије.

Научно-истраживачка активност огледаће се у праћењу и спровођењу различитих истраживања као што су: мониторинг заштићене биљне врсте зеленике у циљу очувања и унапређења вредности популација, мониторинг аутохтоне заједнице брдске букове шуме са зелеником.

Научно-истраживачке активности треба да су регулисане и усклађене са Планом управљања и Годишњим програмима, а резултати и документација истраживања треба да буду сачувани код управљача у оквиру базе података.

У циљу успостављања савременог система управљања заштићеним природним добром и стварања научно-стручне, информационо-документационе основе о стању и вредностима заштићеног подручја, а у сврху спровођења заштите и развоја, пружити логистичку подршку истраживачима који поседују решење министарства надлежног за заштиту животне средине и које поседују акт са условима заштите природе који издаје Министарство заштите животне средине, као и одговарајуће одобрење управљача, уз обавезно достављање података или публикованих резултата управљачу након завршетка

истраживања.

Научно истраживачке активности реализоваће се у складу са могућностима и исказаним интересима стручњака и институција.

Задаци у оквиру образовно-васпитног рада реализоваће се кроз:

- презентацију и популаризацију природних и других вредности заштићеног подручја и то путем разних публикација, путем веб сајта;
- едукација ученика и студената у области заштите природних и створених вредности СРП „Зеленика“;
- подизање нивоа свести локалне заједнице у циљу очувања биодиверзитета на подручју Јелове Горе;
- организовање посета овом заштићеном простору, и др.

8. ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НА ОДРЖИВОМ КОРИШЋЕЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ, РАЗВОЈУ И УРЕЂЕЊУ

Заштићено природно добро треба да се користи за стручна истраживања и праћења како у погледу његовог несметаног даљег развоја, такође и у погледу проширења његовог станишта.

Концепт уређења и коришћења у самом резервату сводио би се на неопходно повремено присуство људи и опреме за научна истраживања, као и ограничене туристичке посете, под контролом и у организацији Управљача.

У том смислу планиране активности у складу са успостављеним режимом заштите су:

- очување локалитета резервата;
- заштита и очување станишта брдске букве са зелеником као реликтном врстом и карактеристичним пратећим биљним и животињски светом;
- усклађивање дозвољених видова коришћења природних ресурса са потребама заштите и очувања;
- успостављање и развој научних, едукативних и културно-просветних активности;
- укључивање локалног становништва у планиране развојне и едукативне активности;
- одговарајућа презентација заштићеног природног добра;
- обележавање заштићеног подручја и постављање информативних табли, табли заштићеног подручја са режимом заштите и ознакама које се односе на поштовање унутрашњег реда и начина понашања на заштићеном простору;
- одржавање прилаза (влаке) у дужини од 500 m којим се до резервата долази са тврдог камионског пута.

9. ПРОСТОРНА ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПЛАНСКИХ НАМЕНА КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА

Строги резерват природе „Зеленика” обухвата део шумског комплекса Јелове Горе државног власништва, који је уређен и плански дефинисан планским документима из области шумарства.

На основу Уредбе о режимима заштите (Службени гласник РС“, бр.31/12) у I степену забрањује се коришћење природних ресурса, изградња објеката, било каквих радова и активности изузев радова и активности који су на ограничењу.

На заштићеном подручју I степена заштите ограничавају се следеће активности:

- научно-истраживачки рад и праћење природних процеса;
- контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе, а које нису у супротности са циљевима очувања природних вредности;
- обележавање и поправљање спољних граница резервата;
- постављање табле за обележавање заштићеног природног добра;
- спровођење заштитних, санационих и других мера у случају пожара, природних непогода, удеса, реконструкције, санација и одржавања постојећих објеката од посебног значаја као што су високонапонски далеководи, болести и пренамножења одређених биљних и животињских врста.

Радови и активности који нису забрањени, као и радови за које се основано претпоставља да могу имати неповољне последице на заштићено подручје подлежу процедури процене утицаја на животну средину, уз обавезно прибављање сагласности односно акта о условима и мерама заштите природе у складу са Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10, 14/16, 95/18.- др.закон и 71/21).

10. АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ВРЕДНОСТИ

Управљач планира следеће активности на промоцији природних и створених вредности Строгог резервата природе „Зеленика:

- израду публикација и тематских флајера;
- презентација у оквиру WEB презентације заштићених подручја којима управља ЈП „Србијашуме”;
- организовање и учешће у различитим акцијама поводом обележавања Дана заштите природе, Светског дана вода, Светског дана шума, Светског дана заштите биодиверзитета, Светског дана заштите животне средине, Светског дана планина и др.
- обезбеђење учешћа јавности у доношењу планских докумената везаних за заштиту, развој и презентацију СРП „Зеленика”;
- обезбеђење доступности аката које доноси управљач, као што су Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби СРП „Зеленика” и др;
- организовање презентације о значају СРП „Зеленика” за ученике основних и средњих школа.
- организовање трибина и округлих столова, посвећених одређеним проблемима везаним за заштиту, уређење, коришћење и одрживи развој СРП „Зеленика“;
- промоција вредности, кроз учешће у пројектима са организацијама цивилног друштва.

11. СТУДИЈСКА (ИСТРАЖИВАЧКА), ПРОГРАМСКА, ПЛАНСКА И ПРОЈЕКТНА ДОКУМЕНТАЦИЈА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЦИЉЕВА И АКТИВНОСТИ НА ЗАШТИТИ, ОЧУВАЊУ, УНАПРЕЂЕЊУ И ОДРЖИВОМ РАЗВОЈУ

Законом о заштити природе („Службени гласник РС“ број 36/09, 88/20, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др.закон и 71/21), детаљно су дефинисане обавезе Управљача по питању документације коју мора да уради (и уреди) за заштићено подручје. То су пре свега:

- План управљања заштићеним подручјем који се доноси на десет година;
- Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби за заштићено подручје;
- Годишњи програм управљања заштићеним подручјем за сваку годину;
- Извештај о остваривању годишњег програма управљања заштићеним подручјем.

За спровођење циљева и активности на заштити посебних природних вредности, заштити и коришћењу обновљивих природних ресурса потребна су и документа:

- Основа газдовања шумама за газдинску јединицу „Јелова Гора“ (2027-2036);
- Програм заштите строго заштићених и заштићених биљних и животињских врста.

Документација везана за научно-истраживачки рад и друге активности у оквирима Плана управљања, може да буде похрањена код Управљача уколико су исте спроведене, односно уколико постоји интресовање научних и других институција и организација, а у складу са условима Министарства заштите животне средине.

12. ОБЛИЦИ САРАДЊЕ И ПАРТНЕРСТВА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУГИМ ВЛАСНИЦИМА И КОРИСНИЦИМА НЕПОКРЕТНОСТИ

У циљу унапређења заштићеног подручја планира се сарадња са свим заинтересованим и надлежним субјектима и то:

- сарадња са надлежним министарствима;
- програмска сарадња са другим управљачима;
- програмска сарадња са стручним установама (Завод за заштиту природе Србије, Институту, Факултети и др.);
- сарадња са локалном самоуправом (општинама Ужице и Бајина Башта);
- сарадња са месним заједницама;
- стална сарадња са локалним становништвом је посебно важна и то, пре свега, у смислу едукације и информисања истих о вредностима, значају и могућностима које пружа заштићено подручје.

Предлог плана управљања СРП „Зеленика“ за период 2026-2035.године

- на ширем подручју резервата нема туристичких објеката нити њихове инфраструктуре. За туристичку промоцију подручја може бити заинтересована туристичка организација Србије, односно туристичка организација општине Ужице.

13. АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА СПРОВОЂЕЊУ ПЛАНА СА ДИНАМИКОМ И СУБЈЕКТИМА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА

Јавно предузеће „Србијашуме“ Београд конципирало је План управљања СРП „Зеленика“ за период 2026-2035. године, према захтевима и задацима које треба да оствари сагласно Акту о проглашењу заштићеног подручја.

План управљања СРП „Зеленика“ за период 2026-2035. године остварује се кроз годишње програме управљања, којима се детаљно и прецизно дефинишу задаци, радови и активности, материјално-финансијски и организациони услови њиховог извршења.

Планирани задаци могу се груписати у 4 групе и то:

- 1. Трајни задаци:** чување, обезбеђење унутрашњег реда у СРП „Зеленика“, обележавање, одржавање и уређење СРП „Зеленика“, мониторинг природних вредности, научноистраживачки и образовни рад, промоција и презентација темељних вредности заштићеног подручја.
- 2. Хитни задаци:** израда планских и управљачких докумената, основа и планова из области шумарства; опремање и едукација чуварске службе; успостављања еколошке мреже и мониторинга и др.
- 3. Приоритетни задаци:** очување темељних вредности СРП „Изнад Таталије“; одржавање базе података; спровођење образовно-промотивних активности; сарадања са заинтересованим странама и учествовање на семинарима, стручним скуповима и др.
- 4. Одложени задаци:** су задаци који ће се извршавати у дужем временском периоду, у области одржавања и унапређења СРП „Зеленика“.

План управљања СРП „Зеленика“ конципиран је по годинама и планираним видовима радова који се могу груписати у:

1. Израда планских докумената и аката која обухвата израду:

- Плана управљања СРП „Зеленика“ (*субјект:* управљач; *динамика:* 2025. година и у 2034. години за наредни десетогодишњи период);
- Годишњи програм управљања СРП „Зеленика“ (*субјект:* управљач; *динамика:* сваке године се ради и то до 15. новембра текуће за наредну годину, уз обавезу доставе Министарству заштите животне средине на давање сагласности);

- Извештај о остваривању годишњег програма управљања СРП „Зеленика“ (*субјект: управљач; динамика: сваке године се ради и то до 15. децембра текуће за наредну годину, уз обавезу доставе Министарству заштите животне средине*);
- Шумских и других основа и планова газдовања природним ресурсима (*субјект: управљач; динамика: 2026-2035. године*).

2. Обележавање СРП „Зеленика“ што обухвата:

- Обележавање границе и одржавање обележених граница СРП „Зеленика“, односно њихово обнављање, постављање и обнављање ознака-табли и информативне табле (*субјект: управљач уз помоћ, у суфинансирању Министарства заштите животне средине и сопствених средстава од обављања делатности, што ће се прецизирати Годишњим програмима управљања; динамика: 2026 – 2035. година*).

3. Чување СРП „Зеленика“ што обухвата:

- Унапређење рада и опремања чуварске службе, сагласно Правилнику о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја. Чувар СРП „Зеленика“ је истовремено и чувар СРП „Тесне Јаруге“ и СРП „Изнад Таталије.“ (*субјект: управљач уз помоћ у суфинансирању од стране Министарства заштите животне средине и сопствених средстава од обављања делатности, што ће се прецизирати Годишњим програмима управљања; динамика: 2026 – 2035. година*).

4. Уређење СРП „Зеленика“ што обухвата:

- Постављање и обнављање путоказа и уклањање смећа у приступном делу (*субјект: управљач уз помоћ у суфинансирању од стране Министарства заштите животне средине и сопствених средстава од обављања делатности, што ће се прецизирати Годишњим програмима управљања; динамика: 2026 – 2035. година*).

5. Популаризација и презентација СРП „Зеленика“ што обухвата:

- Штампанье флајера, лифлета (*субјект: управљач уз помоћ у суфинансирању од стране Министарства заштите животне средине и сопствених средстава од обављања делатности, што ће се прецизирати Годишњим програмима управљања; динамика: 2026 – 2035. година*).

14. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И МАТЕРИЈАЛНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШЕЊЕ ПОВЕРЕНИХ ПОСЛОВА УПРАВЉАЊА

Сагласно планираним активностима и задацима, које треба да изврши управљач СРП „Зеленика”, у оквиру Плана управљања СРП „Зеленика“ за период 2026 - 2035. година, процењено је да су неопходна финансијска средства у износу од:

Период	Учешће (рсд)			Свега (рсд)
	ЈП „Србијашуме“	Буџета РС	Накнаде	
2026-2035.	3.471.500	4.297.000		7.768500
%	44,69	55,31		100,00

Предлог плана управљања СРП „Зеленика“ за период 2026-2035.године

С обзиром да се План управљања СРП „Зеленика”, ради за период од 10 година, као и да је тешко у овом тренутку предвидети трошкове у десетој години примене Плана управљања, за сваку годину дате су пројекције видова радова које треба урадити сходно планираним циљевима, уз процену потребних финансијских средстава, полазећи од садашњих јединичних трошкова.

Финансирање заштићеног подручја, према члану 69. Закона о заштити природе, обезбеђује се из: средстава буџета Републике Србије, односно јединице локалне самоуправе; средстава Зеленог фонда Републике Србије; накнада за коришћење заштићеног подручја; прихода остварених од обављања делатности; средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе; донација, поклона и помоћи и других извора у складу са законом.

Део буџетских средстава обезбеђује се из субвенција за заштићена природна добра од националног интереса које се сваке године утврђују Законом о буџету Републике Србије и додељују управљачима заштићених подручја од националног интереса на основу посебне уредбе Владе.

Субвенције се додељују управљачима на основу програма управљања заштићеног подручја за сваку календарску годину на који министарство даје сагласност у складу са законом. Средства субвенција за 2026., 2027., 2028. и наредне године биће опредељена у оквиру лимита на размену министарства надлежног за послове заштите животне средине.

Право на коришћење ових средстава имају сви управљачи заштићених подручја од националног интереса, односно национални паркови и заштићена подручја проглашена уредбом Владе. Управљачи подnose захтев за доделу субвенција Министарству надлежном за послове животне средине и са тим Министарством закључују уговор о висини и начину коришћења односно намени тих средстава.

Политика расподеле средстава субвенција, у оквиру укупних средстава утврђених Законом о буџету, подразумева да Управљач заштићеног подручја у једној години може добити већа средства а у другој мања, у зависности од значаја и приоритета субвенционисаних радова и активности, тако да та средства не морају имати континуирани раст у десетогодишњем периоду. То значи да се лимити утврђени фискалном стратегијом на размену министарства надлежног за послове животне средине, у оквиру кога су и средства субвенција, не морају нужно односити на појединачне кориснике субвенција, већ та средства појединим управљачима у некој години могу бити значајно умањена а другим повећана, уколико се ради о завршетку започетих или започињању нових пројеката који су од строгог интереса.

План управљања СРП „Зеленика”, спроводи се Годишњим програмом који садржи:

- послове и задатке који се непосредно спровode у текућој години,
- динамику извршења програмираних радова, послова и задатака и
- неопходна финансијска средства за реализацију Годишњег програма управљања.

На Годишњи програм управљања СРП „Зеленика”, сагласност даје Министарство надлежно за послове заштите животне средине.

Поред обезбеђења финансијских средства за реализацију Плана управљања неопходно је да:

- Управљач унапређује рад чуварске службе сагласно Правилнику о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја, Уредби о проглашењу СРП „Зеленика” и Правилнику о унутрашњем реду и чуварској служби СРП „Зеленика”.
- Управљач донесе управљачка документа (План управљања, Програм управљања и др.) и на иста добије сагласност надлежног министарства.
- Управљач оствари сарадњу и има помоћ у спровођењу прописаног режима заштите на подручју СРП „Зеленика”, од стране надлежних републичких инспекција за заштиту животне средине, шумарство, ловство и др.
- Програме и пројекте из области заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја СРП „Зеленика”, заједнички раде управљач и Завод за заштиту природе Србије, Министарство заштите животне средине, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Шумарски и Биолошки факултет и друге научне и истраживачке институције.

Предлог сачинили:

Драган Ђенић, дипл.инж.шум.

Светлана Баковић, дипл.инж.пољ.

Директор

ШГ „Ужице“ Ужице

Иван Станисављевић, дипл.инж.шум